

INFOTEHNOLOOGIA LEIBKONNAS 2024

Küsituleja juhend

Tallinn 2024

Sisukord

Sissejuhatus	3
OSA U. Interneti kasutamine leibkonnas	3
OSA W. Interneti kasutamine	3
OSA WA. Probleemide tekkimine kontode kustutamisel.....	4
OSA X. Avaliku sektori e-teenuste kasutamine	4
OSA Y. Internetikaubandus	5
OSA Z. Digioskused	7
OSA ZZ. Interneti turvalisus	7
OSA D. Asjade internet	8
OSA F. Digiseadmete väljavahetamine	10
OSA YF. Taustandmed	10

Sissejuhatus

Infotehnoloogia (IT) areneb ja muutub tänapäeval kiiresti, mõjutades arvuti, nutiseadmete ja interneti kasutamist nii leibkonna kui ka isiku tasandil. Seetõttu on oluline teha küsitlus igal aastal. Küsimused põhinevad Eurostati uuringul, mis hõlmab peale Eesti ka teisi Euroopa riike.

Ankeedi põhiteemad on järgmised:

- 1) leibkonna juurdepääs IT-vahenditele;
- 2) interneti kasutamine: kui tihti ja mis seadmes kasutatakse, eesmärgid (suhtlemine, infootsing, karjääri edendamine jm), enesetäiendamisvõimalused;
- 3) avaliku sektori e-teenuste kasutamine;
- 4) internetikaubandus: toodete/teenuste ostmine või tellimine internetist, nende maksumus; ostmise või tellimise sagedus, ostmisel/tellimisel probleemidega kokkupuutumine, ostmata/tellimata jätmise põhjused;
- 5) digioskuste olemasolu: milliseid tarkvara või äppidega seotud tegevusi tehakse;
- 6) isikuandmete kaitse tegevused.

OSA U. Interneti kasutamine leibkonnas

U01. Siin ei peeta silmas võimalust internetiteenusega liituda, vaid võimalust vajaduse korral kohe ükskõik millise seadme kaudu internetti pääseda.

OSA W. Interneti kasutamine

W01. Arvestada tuleks interneti kasutamist mistahes kohas (kodus, tööl või mujal) ja ükskõik millises seadmes, nt lauarvutis, sülearvutis, minisülearvutis (*netbook*), tahvelarvutis, samuti mobiil- või nutitelefonis, mängukonsoolis, e-lugeris vm.

W02. Mitu korda päevas – vastusevariant on mõeldud kõige sagedasematele internetikasutajatele. Vastus sobib, kui isik kasutab internetti vähemalt neljal päeval nädalas mitu korda päevas. Kui näiteks vastaja kasutab internetti töö juures viiel päeval nädalas mitu korda päevas, aga kodus kahe puhkepäeva jooksul nii sagedasti ei kasuta, siis tuleks valida vastus „Mitu korda päevas“.

Kord päevas või peaaegu iga päev – vastusevariant tuleks valida, kui vastaja käib internetis ainult kord päevas või peaaegu iga päev, kuid mitte mitu korda päevas.

W04. Küsimus on isiklikel (mitte tööga seotud) eesmärkidel interneti kasutamise kohta. Samas võidi internetti kasutada nii töökohas, kodus kui ka mujal. Siia liigituvad kõik seadmed, milles saab internetti kasutada (nt arvuti, nutitelefoni, nutitelere). Vastuste alla läheb ka äppide kasutamine.

E-kirja saatmine või saamine – hõlmab nii e-kirjade saatmist, näiteks sõpradele, kui ka toodete ja teenuste kohta info hankimist.

Interneti kaudu helistamine või videokõned – mõeldud on interneti kaudu helistamist või videokõnede tegemist. Eeldab installeeritud tarkvara (nt Skype, Facebook Messenger, WhatsApp, Facetime, Viber, Snapchat, Zoom, MS Teams, WebEx) olemasolu seadmes.

Sotsiaalvõrgustikes osalemine – eeldab kasutajalt keskkonda profiili loomist, et teiste sealsete liikmetega suhelda. Osalemise all on mõeldud teadete postitamist, piltide, videoklippide, artiklite jt materjalide jagamist, postitamist ning muid tegevusi. Sotsiaalvõrgustikes võib osaleda nii oma tegelike kui ka väljamõeldud andmetega või anonüümselt. Eestis võib levinumateks sotsiaalvõrgustikeks pidada Facebooki, Twitterit, Instagrami, Snapchatti, Vkontaktet, Odnoklassnikit ja Tiktoki.

Sõnumite vahetamine internetis või äppides – nutiseadmete puhul eeldab installeeritud tarkvara (nt Facebook Messenger, Skype, Viber, Facetime, WhatsApp, Telegram) olemasolu seadmes.

Info otsimine toodete või teenuste kohta – informatsiooni otsimine igasuguste toodete (nt filmid, videomängud, e-õppematerjalid, riided, elektroonika, arvutitarkvara) või teenuste (nt pangandus-, finants- ja terviseteeused) kohta.

Uudiste/ajalehtede/ajakirjade lugemine – nende alla liigituvad nii tasuta kui ka tasulised veebimeedia väljaanded.

Ühiskondlikel või poliitilistel teemadel arvamuse avaldamine – arvesse läheb postituse või kommentaari kirjutamine mistahes veebilehel (nt blogis, sotsiaalvõrgustikus, artiklite kommentaariumis).

Veebiaruteludel osalemine või hääletamine ühiskondlikel või poliitilistel teemadel – petitsioonide loomine või nendele allakirjutamine. Siia alla kuuluvad ka e-hääletamine valimistel või näiteks linna kaasava eelarve hääletusel oma hääle andmine.

Mängude mängimine või allalaadimine – arvestada ka mängu, mida mängitakse peale allalaadimist ilma internetita

Tervisealase info otsimine – arvestada tuleks terviseinfo otsimist ainult eraotstarbel, sh teiste isikute (perekonnaliikmete, sõprade, tuttavate) palvel, et saadud teave hiljem neile edastada. Töö eesmärgil terviseinfo otsimine siin arvesse ei lähe.

Veebilehe või äpi kaudu meditsiinitöötaja vastuvõtule registreerimine (nt arstile haiglas või kliinikus, füsio- või psühhoterapeudi juurde) – mitte arvestada e-maili saatmist.

Muude tervishoiuteenuste kasutamine veebisaidi või rakenduse kaudu selle asemel, et minna haiglasse või arsti juurde (nt retsepti saamine või arsti konsultatsioon interneti teel) – juhul kui kogutud info on kättesaadav ka arstile, siis tuleks arvestada ka rakendusi, mis on ühendatud kaasaskantavate seadmetega, mille abil mõõdetakse nt veresuhkru taset, südamerütmi, uneharjumusi jms.

Toodete/teenuste müümine – silmas on peetud kaupade ja teenuste müümist veebikeskkonna kaudu (nt osta.ee, okidoki.ee, eBay.com, Yaga, FB Marketplace). Oluline on, et müügitehing tehakse interneti kaudu, maksta võib ka väljaspool interneti. Arvesse ei lähe tehingud, mis tehakse veebilehele üles pandud müügikuulutuses avaldatud telefoni või meili teel.

Internetipanga, sh mobiilse internetipanga kasutamine – mõeldud on näiteks pangaülekandeid ja -tehinguid. Arvestada tuleks nii veebilehe kui ka mobiilirakenduse (äpi) kasutamist. Pangaga mitteseotud tegevused siia ei kuulu (nt finantsteenused, kindlustus jms).

W05. Veebipõhistel kursustel osalemine – arvestada tuleks ainult veebi- ehk internetipõhistel kursustel/koolitustel osalemist nii tööga seotud kui ka silmaringi avardamise eesmärgil. Kursuste alla arvestatakse nii kvalifikatsiooni andvad kursused kui ka silmaringi avardavad rahvaülikooli veebikursused. Veebikursusi võivad pakkuda nii haridusasutused (koolid, ülikoolid) kui ka muud organisatsioonid ja asutused (raamatukogud, MTÜ-d vm). Arvesse lähevad ka kursused, mis toimuvad vaid osaliselt veebikeskkonnas. COVID-19 pandeemia aegne kaugõpe tuleks samuti liigitada selle vastusevariandi alla.

Internetipõhiste õppematerjalide kasutamine väljaspool veebikursusi – siin tuleks lisaks internetipõhiste õppematerjalide iseseisvale kasutamisele arvestada ka internetipõhiste lisa- või toetavate materjalide kasutamist kursustel, mis ei toimu veebikeskkonnas.

Õppijana õpetajate, juhendajate või teiste õpilastega internetipõhises õppekeskkonnas suhtlemine – õppijaks peetakse siin igal haridustasemel õpilasi, üliõpilasi ja ka kursustel osalejaid. Mõeldud on igasugust suhtlust õpetajate või teiste õppijatega nii spetsiaalsetes hariduslikes veebikeskkondades (nt Google Classroom vm) kui ka suhtlusplatvormidel (nt Zoom, MS Teams vm). Haridusorganisatsioonide Facebooki lehtedel suhtlemist siin ei arvestata.

OSA WA. Probleemide tekkimine kontode kustutamisel

WA13. Arvestada tuleks ka rakendusi ja teenuseid, mille puhul kasutatakse tasuta versioone, kuid millest on olemas ka tasuline versioon (nt Spotify, LinkedIn).

WA14. Kustutamiseks peab reeglina valima konto või profiili sätetes valiku „Kustuta konto“. Siin tuleb arvestada nii kustutamist kui ka deaktiveerimist. Äpi või rakenduse kustutamine seadmest ilma konto kustutamiset arvesse ei lähe.

OSA X. Avaliku sektori e-teenuste kasutamine

X01. Siit jäävad välja tööga seotud (nt ettevõtte käibemaksu deklareerimine) ja e-kirja teel tehtud tegevused, posti-, transpordi- või kommunaalteenust (nt elekter, vesi) osutavad riigiettevõtted ning riiklikud uudisteportaalid ja ilmateenistus.

Arvesse lähevad kõik teised avaliku sektori veebilehed ja e-teenused, näiteks ID-kaardi taotlemine, tuludeklaratsiooni esitamine (eraisikul), arsti vastuvõtu broneerimine, eKool, sotsiaaltoetuste taotlemine jne.

Avaliku sektori asutuste ja teenuste alla kuuluvad näiteks patsiendiportaal digilugu.ee ja digiresept, koolid (sh eKool, Studium) ja avalik-õiguslikud ülikoolid, ministriumid, Maanteeamet (sh ARK), Maksu- ja Tolliamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK), Töötukassa, valla- ja kohaliku omavalitsuse (KOV) asutused.

Rohkem infot avaliku sektori asutuste kohta leiab veebilehelt <https://www.fin.ee/riik-ja-omavalitsused-planeeringud/riigihaldus>.

Vaadanud enda kohta salvestatud infot erinevates avalikes e-rakendustes – arvestada tuleks ainult riiklikest e-rakendustest info vaatamist ja otsimist enda või oma vara kohta, näiteks COVID-19 testi tulemuse kontrollimine, isikliku sõiduki ajaloo uurimine, isiklike maksumaksjate kontrollimine e-maksuametis vm.

Kasutanud juurdepääsu avalikele andmebaasidele või registritele – mõeldud on info hankimist avalikust andmebaasist või registrist.

Külasthanud mõnda avaliku sektori veebilehte info hankimise eesmärgil – arvesse läheb info otsimine riigiasutuste, vallavalitsuste ja muude avaliku sektori asutuste veebilehtedelt (nt info otsimine Terviseameti kodulehelt, teavituste saamine HOIA mobiiliäpist, info saamine kooli kodulehelt ja eKooli kasutamine info saamiseks), v.a posti-, transpordi- või kommunaalteenust (nt elekter, vesi) osutavate riigiettevõtete veebilehtedelt ning riiklike uudisteportaalide ja ilmteenistuse veebilehelt.

X0105. Avalduste, taotluste või vormide allalaadimine/printimine – avalduste, taotluste või vormide allalaadimine info saamiseks, taotlemiseks või muul eesmärgil. Arvesse lähevad näiteks elukoha registreerimise, sotsiaaltoetuste, ID-kaardi või juhiloa taotlemise, sõiduki registreerimise jms vormid PDF-, DOC- vm failina.

X0109. Kohtumise kokkuleppimine veebilehe või rakenduse kaudu – mõeldud on arsti vastuvõtule registreerimist internetis, sotsiaaltöötaja või omavalitsuse ametnikuga kohtumise aja broneerimist internetis, vaksineerimiseks aja broneerimist veebis jm.

X07A. Isik on täitnud maksudeklaratsiooni veebis või kinnitanud juba täielikult eeltäidetud vormi.

X08. Esitanud päringu ametlike dokumentide või tunnistuste kohta – mõeldud on näiteks kooli lõputunnistuse kohta internetis tehtud päringut, e-rahvastikuregistris tehtud päringuid (sünd, abielu, lahutus, surm), politsei- või karistusregistri dokumente. Vajadusel nendest dokumentidest koopia tegemine.

Taotlenud toetusi, hüvitisi või esitanud avaldusi – siia kuuluvad näiteks pensioni, toimetulekutoetuse, vajaduspõhise õppetoetuse, lapsetoetuse jm peretoetuste taotlemine internetis, töötuna arvelevõtu avalduse esitamine internetis, töötutoetuse või töötuskindlustushüvitise taotlemine internetis, SAIS-is sisseastumisavalduse esitamine, ÕIS-i avaldused jne.

Esitanud muid nõudeid ja kaebusi või avaldusi – mõeldud on näiteks veebi teel politseile kuriteost teatamist, tarbijakaitsese kaebuse esitamist internetis, tsiviilnõude esitamist kohtule või muude avalduste ja kaebuste esitamist ametiasutuste veebilehel.

X09. Mure isikuandmete või veebimakse (kaardipettus) turvalisuse pärast, soovimatus veebis maksta – mõeldud on muret isikuandmete, nt nimed, aadressid, finantsteave jm, lekkimise pärast.

X10. Elektroonilise allkirja või elektroonilise identifitseerimisega (eID) seotud probleemid – mõeldud on ükskõik millise elektroonilise identifitseerimisviisi (ID-kaart, Smart-ID, mobiil-ID, e-Residendi ID) kasutamisel tekkinud takistusi.

Ei ole võimalik veebisaidi või rakenduse kaudu maksta (nt puudub juurdepääs nõutavatele maksekanalitele) – mõeldud on olukorda, kus vastaja ei saanud maksta, kuna nõuti krediitkaarti või muud kindlat tüüpi maksekaarti, mida tal ei olnud. Arvesse läheb ka geograafiline blokeerimine ehk olukord, kus makset konkreetsest riigist ei aktsepteeritud.

OSA Y. Internetikaubandus

Y01. Internetikaubanduse alla kuulub ka finantsinvesteeringute tegemine, sh aktsiate omandamine, sooduskupongide ostmine, majutuse tellimine broneeringuga, loteriis ja kihlvedudes osalemine ning infoteenuste kasutamine, mille eest on otseselt makstud. Siia kuulub ka oksjonite (eBay, osta.ee jne) ja jagamismajandusplatvormi (nt AirBnB) kaudu ostmine ning kasutatud kaupade ostmine isiklikuks otstarbeks.

Arvesse lähevad ainult isikud, kes tegelikult tehingu tegid, isegi kui tehing tehti kellegi teise nimel. Seega ei lähe arvesse isikud, kes lasid kellelgi teisel enda eest midagi interneti vahendusel tellida.

Tehingu tegemise ajana tuleks arvestada tehingu sooritamise aega, mitte ostetu/tellitu eest maksmise ega ostu kohaletoometamise aega.

Sõidupiletite ostmisel otsekorraldust sõlmides läheb arvesse esmakordne pileti soetamine, hilisemad automaatsed pileti pikendamised arvesse ei lähe.

Interneti kaudu tasuta saadud kaubad ja teenused (vabavara ehk *freeware*'i, PDF-failide allalaadimine, restoranis laua reserveerimine jne) siin arvesse ei lähe. Tasuta prooviajaga tarkvara allalaadimine läheb arvesse ainult juhul, kui hiljem selle tarkvara eest maksti.

Arvesse ei lähe ka tööks tellitud kaubad. Elektri- ja veenäitude teatamine ei lähe samuti arvesse, isegi kui mõlema eest tasuti elektrooniliselt.

Y03. Toodete ostmise või tellimise tähendab füüsiliste kaupade ostmist ehk siia kuuluvad kõik kaubad, välja arvatud teenused või digitooted, mida kasutatakse interneti kaudu.

Sporditarbed (v.a spordirõivad) – siia hulka võib siiski arvata väga spetsiifilised spordirõivad ja -jalatsid, näiteks suusasaapad.

Laste mänguasjad või hooldusvahendid – ärge arvestage lastele mõeldud ravimeid, toitu ega rõivaid.

Muusika CD, vinüülplaadi vms kujul – arvestage ainult füüsilisi tooteid. Ärge arvestage muusikat, mida ostsite digitaalselt (nt Spotify kaudu).

Filmid või sarjad DVD, Blu-ray vms kujul – arvestage ainult füüsilisi tooteid. Ärge arvestage filme/sarju, mida ostsite digitaalselt (nt Netflix kaudu).

Trükitud raamatud, ajakirjad või ajalehed – arvestage ainult füüsilisi tooteid. Arvesse läheb nii ostetud üksiktoode kui ka tellitud ajakiri või ajaleht, mis toimetatakse Teile postkasti. Ärge arvestage veebiväljaandeid ega e-raamatuid.

Arvutid, tahvelarvutid, mobiiltelefonid ja nende lisaseadmed – lisaseadmete hulka arvestage ka väiksemad esemed, nagu laadimisjuhe, mobiiliümbris ja kõrvaklapid. Samuti arvestage varuosi, nagu emaplaat ja arvuti operatiivmälu (RAM).

Ravimid, tervisetooted, toidulisandid, nt vitamiinid – arvestage ravimeid ja toidulisandeid, nagu vitamiinid, proteiinid ja muud trenni tegijale mõeldud toidulisandid. Siia alla ei kuulu e-sigaretid.

Tellitud valmistoit restoranist, kiirtoiduketist vms – arvestage valmistoitu, mida tellisite söögikohast veebi kaudu (ükskõik, kas käisite ise toidul järel või tõi selle Teile keegi teine). Arvesse läheb toidu tellimine nii otse restoranist kui ka äpi (nt Wolt või Bolt Food) kaudu. Arvesse ei lähe tooted, mida ostsite eraisikult.

Toiduained või joogid kauplustest vm müüjatelt – arvesse lähevad toiduained ja joogid, mis on tellitud veebi kaudu e-poest või tavapoest. Ei ole oluline, kas toidukaubad toodi Teile koju või saite need kätte kusagilt mujalt (nt poest, toidukapist). Samuti lähevad siin arvesse einepakke müüvad ettevõtted. Need on ettevõtted, kes pakuvad mõõdetud koguses või osaliselt ettevalmistatud koostisosi ja retsepte söögikordade valmistamiseks (nt Smartfood). Arvestage ka loomatoitu. Eraisikutelt ostetud tooted siin arvesse ei lähe.

Kosmeetika või ilutooted – arvesse ei lähe eraisikutelt ostetud tooted.

Puhastusvahendid või hügieenitooted – siia kuuluvad kõik puhastus- ja hügieenitarbed, näiteks hambaharjad, taskurätid, pesuvahendid, puhastuslapid, šampoonid jne. Eraisikutelt ostetud tooted arvesse ei lähe.

Muu – siia kuuluvad kõik muud füüsilised kaubad, mida eespool pole nimetatud, näiteks tubakatooted, e-sigaretid, Amazoni sooduskupongid, bürootarbed, käsitöötarbed jm.

Y23. Interneti- või telefoniühenduse pakett – arvesse läheb tellimuste aktiivne uuendamine/muutmine (kui tellimus on tehtud aastaks, siis mitte arvestada).

Y18. Arvestage ka tellimuste uuendamist.

Piletid üritusele – arvestage ka muuseumipileteid.

Ettevõtete pakutav majutusteenus (hotellid, reisibürood) - eramajutust mitte arvestada.

Y24. Muusika voogesituse teenus (nt Spotify) – siia kuuluvad ka Apple Music, YouTube Music, Soundcloud, Amazon Music Unlimited jms. Arvestada tuleks ainult tasulisi teenuseid.

Veebiajakirjad või -ajalehed – tuleks võtta arvesse nii paberväljaannete veebiversioone kui ka digitaalseid koopiaid veebis, samuti neid ajalehti ja ajakirju, mis ilmuvad ainult veebis.

Y22. Mõeldud on kõiki teenuseid, mida eespool nimetatud ei ole, näiteks e-õppematerjalide ostmise, interneti kaudu tellitud treeningkava, iluteenused (juuksur, maniküür jt), sissepääs spordiklubisse (ka rühmatunnid), ujulasse või loomaaeda, fototeenus, tõlketeenus, veebiennustus, loterii jms.

Y11B. Kindlustuspoliisi, sh reisikindlustuse ostmise/pikendamise (k.a paketi osana ostmise) – arvestage ka kindlustuspoliisi pikendamist. Lisaks võtke arvesse igasugune kindlustus (elukindlustus, kaskokindlustus jms), k.a kindlustus, mida pakuti Teile mõne teenuse ostmisel (näiteks pagasikindlustus, mida võidi pakkuda lennupiletite

ostmisel). Siin ei lähe arvesse kindlustust ja investeerimistegevust ühendavad teenused, mida tuleks arvestada vastusevariandi „Aktsiate, võlakirjade, fondiosakute või muude finantsvarade ostmine või müümine“ all.

Laenu/krediidi võtmine pankadelt vm finantsteenuste pakkujatelt – siin ei lähe arvesse eraisikult võetud laenud. Arvestage ainult panga või muu finantsteenuse osutaja teenuseid, aga ka veebilehti või platvorme, mida pangad või finantsteenuse osutajad tunnustavad.

Aktsiate, võlakirjade, fondiosakute või muude finantsvarade ostmine või müümine – fondide all on mõeldud investeerimis- või pensionifonde.

OSA Z. Digioskused

Z20. Digioskuste arendamine – mõeldud on nii oskuste täiendamist kui ka uute juurde õppimist. Märkige „Jah“, kui tunnete, et Teil on heaks töösoorituseks või uue, soovitud töökoha leidmiseks vaja oma digioskusi täiendada.

Z21–Z22. Digioskuste arendamine – mõeldud on nii oskuste täiendamist kui ka uute juurde õppimist. Märkima peaks oskused, mille tase ei ole praegu nii hea, kui see võiks oma töö hästi tegemiseks või soovitud töökoha leidmiseks olla. Töö tegemist võib pärssida ka see, et mõnda oskust ei ole üldse, aga näiteks töö iseloom on muutunud ja puuduvat oskust oleks nüüd vaja vms. Ärge arvestage siin oskusi, mille kohta võiks öelda, et kusil ikka võib vaja minna. Märkige ainult need oskused, mis Teid kindlasti aitaks.

Z22. Kaasaegsete projektijuhtimisvõtete kasutamise oskus – mõeldud on teadmisi tänapäevaste, põhiliselt IT-valdkonnast alguse saanud projektijuhtimisvõtete, põhimõtete ning võimaluste kohta ning oskust neid tulemuslikult rakendada.

Tehisintellekti või masinõppe kasutamise võimaluste tundmine ja rakendamise oskus – silmas on peetud võimaluste tundmist sügavamal tasemel kui lihtsalt teadmine, et need võimalused on olemas. Võimaluste tundmine on arusaamine sellest, mida on võimalik saavutada või ära teha masinõppe rakendamisega, ning võime mõista, kui mingi probleemi lahendamiseks on vaja rakendada masinõpet, aga mitte tingimata oskus ise programmeerida.

Asjade interneti (IoT) kasutamise võimaluste tundmine ja rakendamise oskus – silmas on peetud võimaluste tundmist sügavamal tasemel kui lihtsalt teadmine, et asjade internet on olemas. Mõeldud on arusaamist sellest, mis on asjade internet, millised on selle võimalused, millised piirangud, kuidas käib selle lahenduste loomine (üldkontseptsioon), aga mitte tingimata oskust ise neid lahendusi luua.

Liit- ja virtuaalreaalsuse kasutamise võimaluste tundmine ja nende rakendamise oskus – silmas on peetud võimaluste tundmist sügavamal tasemel kui lihtsalt teadmine, et need võimalused on olemas. Mõeldud on liit- ja virtuaalreaalsuse võimaluste (ja praeguste piiride) mõistmist, eri kasutusvalade tundmist ning võimet näha, kui probleemi lahendamiseks või millegi arendamiseks on vaja rakendada liit- ja virtuaalreaalsust, aga mitte tingimata oskust ise selliseid lahendusi luua.

OSA ZZ. Interneti turvalisus

ZZ08. Arvesse lähevad ainult need tegevused, mida olete turvalisuse või privaatsuse tagamiseks teinud ise. Mõne teise leibkonnaliikme tehtud tegevused siin arvesse ei lähe.

Paroolide tugevamaks tegemine või eri paroolide kasutamine – siia liigitub ka paroolihaldus- või -hoidmiskeskondade nagu LastPass, Keepass, OnePassword kasutamine ning veebilehtedel või äppides, nt Facebooki ja meilikontole sisse logimisel eri paroolikombinatsiooni kasutamine. Miinimumnõuete all on silmas peetud neid juhtumeid, kui kasutatakse ühte ja sama parooli kõikidele kasutuses olevatele veebilehtedele või kõikidesse äppidesse sisse logimisel, paroole pole vähemalt ühe aasta jooksul muudetud või kui kasutatakse igal pool vaid lühikesi ja kõige väiksema nõutud arvu tähemärkidega paroole.

Ootamatutes või tundmatult saatjalt saadud kirjades ja sõnumites linkide ja manuste kontrollimine enne nende avamist – kehtib nende e-kirjade ja vestluste puhul (nt Facebookis, Skype'is, WhatsAppis ja teistes internetipõhistes vestlusäppides), kus Te ei küsinud informatsiooni ise, vaid suhtluse algatas teine isik (nt saite ootamatult kirja asutuselt, mis palus avada kaasas oleva arve; saite sõnumi suhtlusvõrgustiku kontaktilt, kellega ei ole kaua suhelnud vms). Kontrollimine tähendab kinnitamist, et link või manus on tulnud Teile tuttavalt inimeselt või asutuselt ja see manus või link on turvaline, kuid see võib tähendada ka kinnituse küsimist saatjalt, saatva asutuse kohta info otsimist, manuse või lingi uurimist enne selle avamist vms.

Võõra arvuti või nutiseadmega interneti kasutamise vältimine – mõeldud on vaid enda või tuttavate inimeste arvuti või nutiseadme kasutamist. Arvutite alla liigituvad laua- ja sülearvuti, nutiseadmete alla nutitelefoni, tahvelarvuti ja

nutikell. Arvesse ei lähe internetiühendusega koduseadmed, nagu mängukonsool, nutiteler, robottolmuimeja, külmkapp, termostaat jms.

Internetibrauseri / sotsiaalvõrgustiku / äppide turvasätete muutmine – internetibrauseri turvasätteid on võimalik muuta internetibrauseris oleva sätete menüü alt. Arvesse lähevad näiteks eri äppide ligipääsu keelamine/lubamine Teie interneti sisule, küpsistest keeldumine, interneti sisu ajaloo automaatse kustutamise lubamine kindla ajavahemiku tagant jne. Sotsiaalvõrgustikes läheb arvesse näiteks postituste kuvamine piiratud kasutajaskonnale (näiteks ainult sõbralistis olijatele). Äppide turvasätetes läheb arvesse näiteks teiste äppide ligipääsu keelamine/lubamine.

Ettevõtte/teenusepakkuja tausta põhjalik uurimine internetis enne nende uue seadme/äpi/teenuse kasutamist/tellimist – arvesse lähevad sellised tegevused nagu ettevõtte või teenuseosutaja nime guugeldamine või otsingumootorist otsimine, arvustuste lugemine, foorumites teiste kasutajate kogemustega tutvumine veendumaks, et tegemist on usaldusväärse ettevõtte või teenuseosutajaga.

ZZ09. Jälgitakse aktiivselt muud internetikasutust peale sotsiaalvõrgustike – arvesse läheb internetis, välja arvatud sotsiaalvõrgustikes tehtud mistahes tegevuste jälgimine. Sotsiaalvõrgustike tegevuse jälgimine liigitub esimese vastusevariandi alla. Arvesse ei lähe see, kui jälgitakse lapse tegemisi ainult eKoolis.

Lapse internetikasutuse aega piiratakse – arvesse läheb see, kui lapse internetikasutamise ajavahemikku on piiratud suusõnalise kokkuleppena või kui lapse internetikasutamise ajaliseks piiramiseks kasutatakse selleks ette nähtud arvutiprogrammi või äppi, mis pärast piirajavahemiku täitumist ei lase enam internetile, programmidele või äppidele ligi.

Lapsel ei lubata arvutit ega nutiseadmeid kasutada – arvutite alla liigituvad laua- ja sülearvuti, nutiseadmete alla nutitelefoni, tahvelarvuti ja nutikell. Arvesse ei lähe internetiühendusega koduseadmed, nagu mängukonsool, nutiteler, robottolmuimeja, külmkapp, termostaat jms.

Ei kehti minu leibkonna kohta – leibkonnas ei ole alla 16-aastaseid lapsi või on laps(ed) imikueas.

ZZ10. Avaliku sektori e-teenused – riigiasutuste või kohaliku omavalitsuse osutatavad teenused, mida saab taotleda või vormistada asutuse veebilehel või iseteenindusportaalil, näiteks ID-kaardi või passi taotlemine, elukoha registreerimine e-rahvastikuregistris, digilugu, e-valimised jm.

Turvariski tunnetamine – isiku arusaam või uskumus, et e-teenuse seadistuse, võrgu ebaturvalisuse või muu tehnilise nüansi tõttu kaasneb teenuse kasutamisega liialt suur risk, näiteks:

- isiku edastatud andmed või sisend ei jõua (täies mahus) sihtpunkti või võivad sinna jõuda muudetud kujul;
- isiku edastatud andmeid või sisendit ei hoiustata piisavalt turvaliselt ning sellele võib ilma loata ligi pääseda kolmas osapool;
- teenuse osutaja või teenuse kättesaadavaks tegemisega seotud osapool(ed) (näiteks internetiteenuse osutajad) võivad vastaja edastatud andmeid või sisendit kasutada loata või väärkasutada.

Hoidumine e-teenustest – vastaja on teenusest hoidunud, kui ta on turvariski(de) tõttu jätnud kasutamata mõne e-teenuse, mida tal on olnud soov kasutada või mille järele tal on olnud vajadus. Teenusest hoidumine on ka see, kui vastaja otsustab e-teenuse turvariskide (mitte mugavuse) kaalutlusel kasutamata jätta ning valib selle asemel alternatiivse viisi teenust kasutada (nt veebi asemel suhtleb ametiga telefoni teel; veebi teel dokumentide taotlemise asemel valib vastuvõtu kontoris).

ZZ11. Märkige ka juhul, kui olete hoidunud kasvõi ühe e-teenuse kasutamisest.

Kohaliku omavalitsuse e-teenused – kohaliku omavalitsuse veebilehelt või e-portaalist sotsiaaltoetuste taotlemine, lubade või kooskõlastuste taotlemine või kohaliku omavalitsuse allasutuse veebilehelt mõne teenuse taotlemine, näiteks haridusega seotud teenused.

E-valimised – e-hääletamine või kandidaadiks registreerimine.

Rahvastikuregistri e-teenus – elukohamuutuse, lapse sünni ja nime registreerimine, perekonnasündmuste tõendite tellimine jm.

OSA D. Asjade internet

D01. Internetiühendusega termostaat, elektriarvesti, valgustid, pistikühendused või muu internetiühendusega lahendus energia kasutamise seireks või säästmiseks kodus – arvestage nii kohalikke kui ka kaugseadmeid.

Arvestage ka internetiühendusega päikesepaneel, kastmissüsteeme jms. Samuti lähevad siin arvesse nutikodulahendused, nagu aknad või kardinad, mille eesmärk on optimeerida energiahaldust.

Internetiühendusega kodune signaalsatsioon, suitsuandur, turvakaamerad, nutilukud või muu kodune internetiühendusega turvalahendus – arvestage nii kohalikke kui ka kaugseadmeid, mis on mõeldud Teie kodu turvalisuse tagamiseks.

Internetiühendusega kodumasin, näiteks robotniiduk, robottolmuimeja, külmik, praeahi, kohvimasin vms, mida on võimalik eemalt kontrollida – siia arvestage igasugused väikesed ja suured internetiühendusega kodumasinad, kaasa arvatud aiamasinad.

Häälkäsklustega juhitud virtuaalne abiline, näiteks Google Assistant, Alexa, Siri, Cortana, Bixby vms – virtuaalsed abilisid on seadmed, mis suudavad täita ülesandeid häälkäskluste peale. Samuti saab neile esitada küsimusi ja kontrollida nutikodulahendusi. Mõeldud on nii eraldiseisvaid seadmeid kui ka sellised virtuaalseid abilisid, mis on sisse ehitatud näiteks nutitelefonis või mõnda muusse seadmesse. Arvestage ka virtuaalse abilise kasutamist isiklikus autos.

D02. Mure privaatsuse ja nende seadmete poolt minu kohta kogutavate andmete kaitse pärast – mõeldud on andmekaitse ja andmete privaatsusega seotud probleeme.

Mure turvalisuse pärast (nt seadmesse häkkimise tõttu) – siin on silmas peetud muret seadmesse häkkimisega seotud turvaprobleemide pärast. Füüsilist kahju need probleemid isikule ega seadmele ei tekita.

Mure ohutuse või tervise pärast (nt seadme kasutamine võib põhjustada õnnetusi, vigastusi või terviseprobleeme) – häkitud või rikkis (defektiga tarkvara, internetikatkestus) seade võib tekitada isikule või teisele seadmele füüsilist kahju, näiteks häkitud auto võib sõita vastu seina, muruniiduk peenrassa jne. Internetiühendusega seade võib olla tervisele kahjulik (nt elektromagnetväljad) ja põhjustada terviseprobleeme.

D03. Nutiteler – mõeldud on nutiteleri kasutamist, kui vaatate telesisu interneti kaudu. Tavalise teleka või teleriteenuse kasutamine siin arvesse ei lähe.

Lisaks nutiteleritele lähevad arvesse ka sellised telerid, mida saab internetiga ühendada mõne seadme kaudu (nt Chromecast).

D04. Ärge arvestage nutitelefone ega süle- või tahvelarvuteid juhul, kui nad ei ole ühendatud mõne muu käel, peas, seljas või mujal kantava seadmega.

Nutikell, aktiivsusmonitor, juhtmevabad kõrvaklapid, nutiprillid, GPS-seade, internetiühendusega ehted, riided või jalanõud – nutikell on käekella meenutav kantav arvuti. Üldiselt on sellel puutetundlik ekraan ning kell on äpi kaudu ühendatud nutitelefoniga.

Nutiprillid või juhtmevabad kõrvaklapid – virtuaalreaalsuse (VR) ja liitreaalsuse (AR) funktsiooniga seadmed. Liitreaalsus kombineerib reaalselt keskkonda virtuaalsega (Google'i prillid). Arvesse lähevad ka juhtmevabad kõrvaklapid, nt Apple AirPods ja Galaxy Buds.

GPS-seade – mõeldud on väikseid seadmeid, mille eesmärk on GPS-süsteemiga positsioneerida kellegi või millegi, näiteks laste, eakamate sugulaste, lemmikloomade, seljakoti või muu olulise eseme asukohta.

Internetiühendusega ehted, riided või jalanõud – internetiühendusega ehete all on mõeldud näiteks käevõrusid või sõrmuseid, millel on samasugused funktsioonid nagu nutikelladel, nt Oura sõrmus.

Internetiühendusega seade vererõhu, veresuhkru taseme, kehakaalu jälgimiseks (nt nutikaal) või muu internetiühendusega tervise- või raviseade – arvestage igasuguseid tervisega seotud, internetiühendusega seadmeid. Sellised seadmed on üldiselt äpi vahendusel ühendatud nutitelefoniga ja kasutaja saab sealt saata andmed arstile. Arvesse lähevad ka tehisintellektiga (AI) robotid, mis abistavad eakaid inimesi või puudega lapsi. Elektrilisi hambaharju ärge siin arvestage.

Sisseehitatud WiFi-ühendusega auto – mõeldud on WiFi-ühendusega auto kasutamist isiklikel eesmärkidel. Autot võib pidada ühendatuks juhul, kui tänu autosse sisse ehitatud süsteemile on kasutatav mõni järgmistest funktsioonidest:

- liiklus- ja sõiduteave (nt liiklusinfo, abi parkimiskoha leidmisel, optimeeritud kütusekulu);
- kaubanduslik teave (kaupade ja teenuste ostmise sõidu ajal);
- sõiduki teave ja ohutus (nt sõiduki seisukord, tehnohoolduse meeldetuletus, kasutusandmete edastamine);
- meelelahutus (nt nutitelefonis liides, WLANi kuumkoht, muusika, video, internet, sotsiaalmeedia);
- juhiabi (osaline või täielik automaatjuhtimine);

- juhi heaolu (väsimuse tuvastamise süsteem, automaatne kohanemine ümbrusega, meditsiiniabi jne).

Juhul, kui niisuguseid funktsioone kasutatakse nutitelefonis abil Bluetoothi vahendusel või nutitelefoni endas, ei lähe see siin küsimuses arvesse.

Internetiga ühendatud mänguasi, ka (arendav) robotmänguasi või -nukk, droon– arvesse ei lähe interneti-ühendusega droonid ega lastele mõeldud tahvelarvutid, vaid ainult interaktiivsed nukud ja robotid.

OSA F. Digiseadmete väljavahetamine

F011–F013. Leibkonnas võib ühte ja sama seadet kasutada mitu pereliiget. Arvestada tuleks ainult neid seadmeid, mille eest vastaja peab end vastutavaks ja mis viimati üleliigseks muutus.

Ära antud või müüdnud – müüdnud teisele eraisikule, sh veebisaidi (osta.ee, Facebook Marketplace, eBay vm) vahendusel või ettevõttele (jaemüüjale) tootja pakutava tagasiostuskeemi alusel, mille puhul ostja saab uue seadme ostmisel allahindlust.

OSA YF. Taustandmed

YF1, YF10, YF23, YF24: vt „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“.

YF8, YF9: vt „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“

Y: vt „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“.

YD18, YD19: vt „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“.